

Nebojša Vuković, **LOGIKA IMPERIJE: NIKOLAS SPAJKMAN I SAVREMENA AMERIČKA GEOPOLITIKA**, Konras i Nacija pres, Beograd, 2007, str. 293

Knjiga Nebojše Vukovića *Logika imperije: Nikolas Spajkman i savremena američka geopolitika* predstavlja rezultat dugogodišnjih istraživanja globalne spoljnopolitičke strategije supersile koja svetom upravlja tokom poslednjih sedam decenija – Sjedinjenih Američkih Država. Polazeći od radova savremenih teoretičara i ključnih stratega koji su, poput Kisindžera i Bžežinskog, svoje ideje realizovali i kao članovi administracija, Vuković je otkrio da najveći značaj za razumevanje američke globalne strategije ima svega nekoliko radova malo poznatog profesora Nikolasa Spajkmana.

Predstavljajući profesora Nikolasa Spajkmana autor ove monografije navodi da je istražujući literaturu našao svega dva njegova članka objavljena Američkoj reviji za političke nauke, i dve monografije od kojih jedna, *Geografija mira* objavljena 1944, ima svega sedamdesetak strana. Autor ukazuje da je de fakto Spajkman celu svoju viziju, stanovišta i predviđanja izložio u jednoj fascinantnoj knjizi iz 1942. godine *Američka strategija u svetskoj politici: Sjedinjene Države i ravnoteža moći*. Vuković je svojim istraživanjima i ovom knjigom dokazao ono što sam izdvaja kao osnovnu tezu „da su ideje i stavovi Nikolasa Spajkmana, i nakon pola veka, aktuelni u savremenoj američkoj geopolitičkoj misli.“ (str. 263). To se posebno odnosi na drugu, kako autor kaže fundamentalniju tezu, da su u američkoj spoljnoj i geopolitici već ceo jedan vek

prisutne određene konstante koje pokazuju jasan kontinuitet američke strategije čije delove je upravo Spajkman najbolje opisao.

Vukovićeva monografija sastoji se od četiri dela i zaključka. Centralni, treći deo posvećen je izlaganju Spajkmanovog geopolitičkog okvira, ali i njegovoj vojnostrategijskoj doktrini upotrebe združene moći koja čini paralelni tok Vukovićevog izlaganja. Međutim, da bi se pokazao kontinuitet anglo-američkog geopolitičkog promišljanja, Vuković s pravom prva dva dela posvećuje obrazlaganju same ideje i značaja geopolitike, a zatim i radu dvojice nezaobilaznih Spajkmanovih preteča, Mehena i Mankindera.

Kratko ali izuzetno sadržajno prvo poglavlje donosi nekoliko teorijskih aspekata koji su sasvim dovoljni za upoznavanje zainteresovanog čitaoca sa najznačajnijim pitanjima i aspektima geopolitike. Vuković najpre podseća na istoriju upotrebe geografskih argumenata u političkim razmatranjima kao i u pitanjima odnosa između naroda i država. Sledi kratak popis autora koji čine klasičan geopolitički kanon (od Racela i Kjelena do Spajkmana), a zatim i razjašnjenje pravaca u kojima se obnavlja i kreće savremena geopolitika. Tu je verovatno najzanimljivija tendencija uklanjanja politike u interesu ekonomije koju pod imenom geoekonomije promovišu Edvard Lutvak i Žak Atali.

Drugi deo donosi osnovne teze dvojice veoma značajnih geopolitičkih mislilaca koji su vođeni praktičnim razlozima pokušali da objasne prirodu i značaj engleske pomorske dominacije i način na koji bi Amerikanci mogli da razviju sličnu ideju opkoljavanja Evroazijskog kontinenta. Iako jasno demonstrira i razliku u koncepciji admirala Mehena i profesora Makindera, Vuković na znalački način u prvi plan izvlači opsesije i preporuke koje će svoju punu razradu dobiti kod Spajkmana.

U trećem, najznačajnijem delu monografije autor predstavlja i analizira geopolitički okvir Nikolasa Spajkmana. Njegova koncepcija razvija se u predvečerje Drugog svetskog rata i tokom njegovog trajanja. Ključna knjiga objavljena je, da se podsetimo 1942. godine, i prosto je zaprepašujuće u kojoj meri je Spajkman uspeo da se odvoji od emotivnog naboja i da jasno sagledava međunarodne odnose iz perspektive američkog nacionalnog interesa. Kako autor s pravom ističe, zaista je za svaku preporuku čitanje Spajkmanovih predloga o budućoj saradnji sa Japanom i Nemačkom u vreme dok se sa njima vodi najkrvaviji rat u svetskoj istoriji.

Spajkman je u svojoj strategiji polazio od ključne premise: kako izgraditi i očuvati američku globalnu premoć. On je privratio ogroman značaj Makinderovog pojma hartlend, i centralne zemlje, ali je smatrao da između hartlenda i okeanske snage postoji središnji, rubni pojas evroazijskog kontinenta koji on naziva rimlendom i čija je kontrola zapravo od ključne važnosti za dominaciju svetom. Vuković inače vrlo precizno smešta

Spajkmanovu čitavu koncepciju u tada aktuelnu filozofiju vitalizma kao i u realističku tradiciju međunarodnih odnosa koja polazi od hobsovske slike o svetu kao polju sukobljavanja sila koje se nalaze u stanju anarhije. Ključni deo autorovog izlaganja međutim posvećen je preciznom predstavljanju konstrukcije velikih klješta koja SAD po Spajkmanu treba da izgrade nakon rata kako bi opkružile svog najvećeg geopolitičkog konkurenta Sovjetski Savez. I danas su od neprocenjive važnosti njegove preporuke za SAD koje kao prvu premisu ističu potrebu sprečavanja sjedinjenja snaga velike evroazijske mase u jednu koaliciju, kao što je u vezi sa tim i zalaganje za sprečavanje pojave hegemonu, bilo u Evropi bilo na pacifičkom delu Evroazije.

Potpuno logično, u toj novoj konstrukciji ključno mesto dobijaju upravo dojučerašnji protivnici, pa je cela hladnoratovska konstrukcija zaprečavanja SSSR koju je formulisao Džordž Kenan zapravo samo razrada Spajkmanovih ideja. Za naše čitaoce veoma zanimljivo može da deluje preporuka o stvaranju Evropske zajednice/Unije kao dela američke kontrole rimlenda, i filigransko navođenje mere do koje ovo jedinstvo treba podržati, odnosno kada sprečiti njegov dalji razvoj u pravcu koji bi ugrozio interese SAD. Tek iz te perspektive postaje jasna priča o neuspehu Evropljana da izgrade drugi stub Unije, odnosno Zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku.

Poslednji i najduži deo ove studije posvećen je izlaganju razvoja američke geopolitičke i geostrateške misli nakon

smrti Nikolasa Spajkmana. Tu je obuhvaćena razrada njegovih teza tokom hladnog rata, kao i u doba novog američkog unilateralizma koji je obeležio prethodne dve decenije. Vuković u ovom delu uspeva da demonstrira Spajkmanove teze u delima najznačajnijih američkih mislilaca kao što su Kenan, Kisindžer, Bžežinski, Hantington, Miršajmer i drugi. Još je važnije što nam autor na vrlo pregledan način pokazuje i osnovne elemente globalne američke strategije i opsesije koje opstaju bez obzira na delimično promenjene okolnosti. Ovaj deo se čita kao sjajan, brutalan roman koji otvoreno izlaže argumente kojima ovi autori najpre hoće da očuvaju premoć svoje države u svetu i pažljivo posmatraju ko bi mogao da je ugrozi, te kako ga na vreme u tome sprečiti.

S posebnom pažnjom treba pročitati Zaključak u kome autor smireno i zna-

lački objašnjava neophodnost objektivnog razumevanja pravaca američkog delovanja na međunarodnoj sceni, kako bismo mogli da adekvatno definišemo sopstvenu politiku na javnoj sceni uključujući i bezbednosni aspekt.

Studija *Logika imperije: Nikolas Spajkman i savremena američka geopolitika* već je postala nezaobilazno štivo za razumevanje prirode savremenih međunarodnih odnosa. Bez ikakvog preterivanja može se reći da ona predstavlja jednu od najboljih i najkorisnijih monografija iz oblasti međunarodnih odnosa koja se kod nas pojavila u poslednjih par decenija.

Ova monografija Nebojše Vukovića predstavlja izmenjenu i proširenu verziju magistarskog rada koji je autor odbranio na Fakultetu političkih nauka u Beogradu marta 2006. godine.

Miša ĐURKOVIĆ